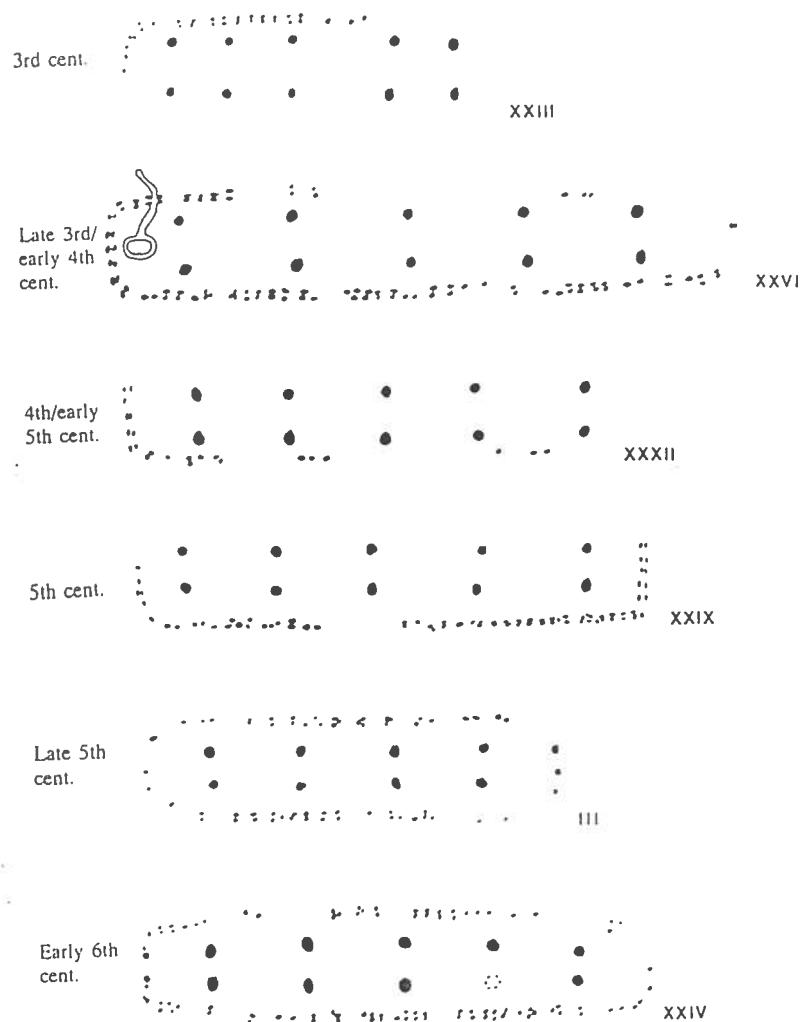

Nationalmuseets
Naturvidenskabelige Undersøgelser

**Analyse af arkæobotaniske materiale fra
Gudme 3
NM j.nr. 6320/85, NNU j.nr. A6843**

David E. Robinson og Jan A. Harild

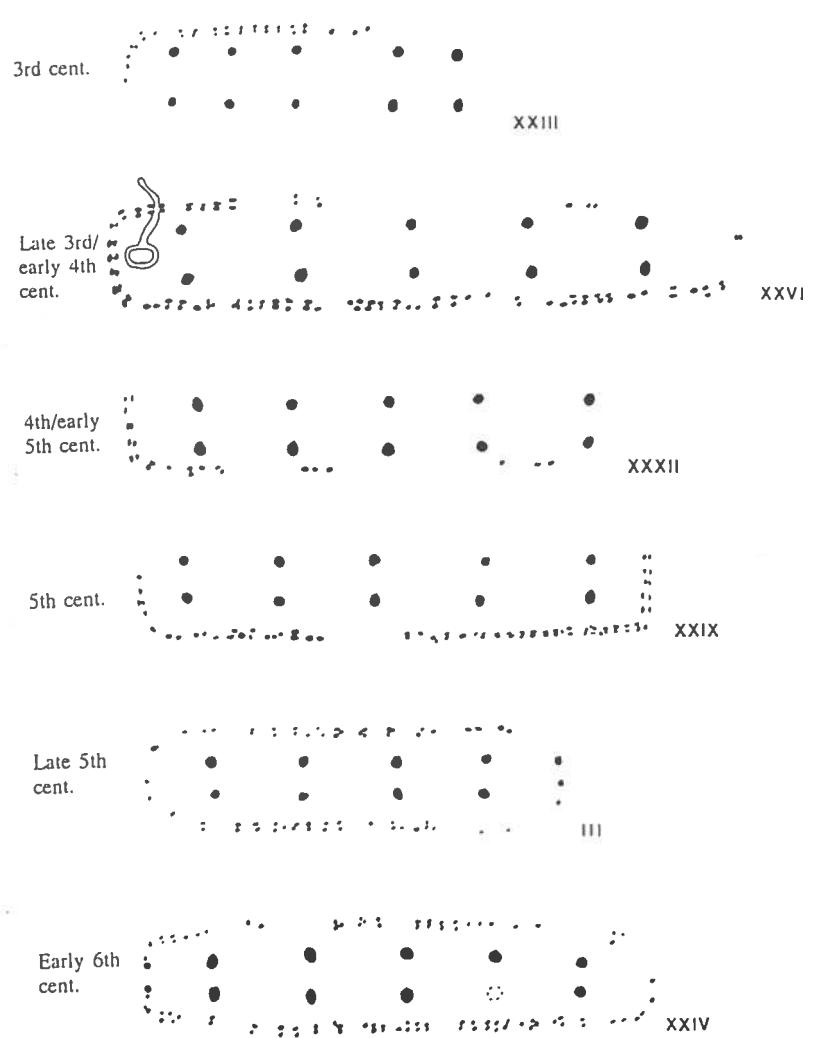
NNU Rapport nr. 31 1997

Nationalmuseets
Naturvidenskabelige Undersøgelser

Analyse af arkæobotaniske materiale fra Gudme 3

NM j.nr. 6320/85, NNU j.nr. A6843

David E. Robinson og Jan A. Harild

NNU Rapport nr. 31 1997

det generelle billede vi har for resten af landet fra senromersk- og germansk jernalder (Robinson 1993).

Der er også enkelte fund fra udaterede (jernalder) anlæg af *Avena* sp (Havre), *Triticum dicoccum* (emmer), *Panicum miliaceum* (hirse) og *Linum usitatissimum* (alm. hør).

Indsamlede planter: Rester af mulige indsamlede planter omfatter hovedsagelig nøddeskalfragmenter af *Corylus avellana* (hassel). Der er også fundet et muligt frø fra *Humulus lupulus* (humle) samt et frø fra *Malus* sp (æble/pære).

Markukrudt/ruderatplanter: Der er kun relativt få ukrudtsfrø i de fleste prøver, dvs. for få til at man kan konkludere noget om dyrkningsteknikker osv. (jvf. Henriksen & Robinson 1996). Frø af *Chenopodium album* (hvidmelet gåsefod) samt af de forskellige *Polygonum* (pileurt) arter er de mest almindelige.

Ubestemt økologi: Der er spredte forekomster af frø der ikke kan tilknyttes et bestemt voksested enten fordi de er så dårligt bevaret at de ikke kan bestemmes til art, eller fordi de kommer fra arter der kan vokse i flere forskellige biotoper. De giver kun meget begrænsede oplysninger.

Andet: Mange af prøverne indeholder en del forkullet organisk materiale i form af klumper og flager uden karakteristisk overflade eller intern struktur. Herudover er der fundet stumper af keramik samt fragmenter af både brændte og ubrændte knogler.

Plantematerialet i prøverne stammer sandsynligvis fra hverdagsaktiviteter i og omkring husene - først og fremmest madlavning og bortskaffelse af affald (fremfor fra f.eks. tærskning og rensning af korn, idet der ikke er fundet videre tærskaffald i prøverne). I nogle enkelte tilfælde, hvor prøver indeholder relativt mange korn (f.eks. prøverne 7057 & 7120), kan der være tale om rester af opbevaret, færdigrenset korn. De mange forkullede frø af *Chenopodium album* (hvidmelet gåsefod) i prøve 7120 kan evt. også være rester af fødevarer fra et forrådskammer (jvf. Henriksen & Robinson 1996). Ellers er det sandsynligt at de fleste ukrudtsfrø stammer enten fra ukrudt (dvs. forurening) i kornet eller fra planter der har vokset lige i nærheden af bebyggelsen. Knogleresterne (både brændte og ubrændte), keramikstumper samt de mange klumper og flager af amorf organisk materiale stammer sandsynligvis fra køkkenaffald og ildstederne.

Analysis of plant remains from Gudme 3, NM j.nr. 6320/85, NNU j.nr. A6843

Materials and methods

In all 71 samples have been investigated; these originate from postholes, pits, cooking pits, floor layers, burnt pits, cultural layers, a well and several unspecified contexts. On the basis of the archaeological dates they have the following distribution through time:

Archaeological date	number of samples
3 rd or 4 th century BC	5
3 rd century AD	8
4 th century AD	2
5 th century AD	20
5 th or 6 th century AD	5
6 th century AD	9
Undated (Iron Age)	22
Total	71

The samples were submitted by the excavators as floated and dried residues, i.e. flots (Robinson & Mikkelsen 1993). The size of the original samples is not given in all cases but lay generally between 2 and 5 litres. The weight of the individual dried flots should be treated with some caution as many of them contained quantities of mineral material (coarse and fine sand).

Small samples were generally analysed in their entirety, whilst larger samples were divided up into sub-samples, corresponding to a half or an eighth of the original sample, which were then analysed (see table). The identified remains and both sorted and unsorted sample residues are stored at NNU (see the archive file A6843).

Results

Both carbonised and uncarbonised plant remains were present in the samples, but only the former have been included in the table as the uncarbonised remains could be the result of later contamination (e.g. via earthworm burrows). The concentration of plant remains in the samples is generally too low for it to be possible to demonstrate differences between the various contexts or to follow developments through time. Samples from contexts dated to the 3rd - 4th centuries BC contain virtually no plant remains, whereas samples from contexts from the 3rd - 6th centuries AD, and from those which are undated, contain sufficient plant remains to provide information about which plants have been cultivated and exploited (see below).

Cultivated plants: Cereal remains in samples from the 3rd - 6th centuries AD comprise almost exclusively carbonised grains accompanied by occasional carbonised rachis segments. *Hordeum vulgare* var. *vulgare* (hulled barley) and *Hordeum* sp (barley) grains which cannot be identified further dominate the picture. Occasional grains of *Secale cereale* (rye), *Hordeum vulgare* var. *nudum* (naked barley) and *Triticum aestivum* (bread wheat) were also present. With the exception of emmer, this corresponds broadly to the picture we have for the rest of the country for the Late Roman and Germanic Iron Ages (Robinson 1993). There are also finds of *Avena* sp (Oat), *Triticum*

dicoccum (emmer), *Panicum miliaceum* (millet) and *Linum usitatissimum* (flax) in the samples from undated (Iron Age) contexts.

Gathered plants: Remains of possible gathered plants comprise nutshell fragments of *Corylus avellana* (hazel). A possible fruit of *Humulus lupulus* (hop) and a pip of *Malus* sp (apple/pear) have also been registered.

Arable weeds/ruderals: The majority of samples contain very few remains from this category, i.e. too few to enable conclusions to be drawn about agrarian practices etc. (cf. Henriksen & Robinson 1996). Nutlets of *Chenopodium album* (fat hen) and fruits of the various *Polygonum* (*persicaria*) species are the most common.

Unspecified habitat: There are some occurrences of seeds and fruits etc. which cannot be identified to species or which stem from species which grow in a wide range of habitats. These give only very limited information.

Miscellaneous: Many of the samples contain quantities of carbonised organic material in the form of clumps and flakes with no characteristic surface or internal structure. In addition, fragments of pottery and of both burnt and unburnt bone were registered.

The plant remains in the samples probably originate from everyday activities in and around the houses, primarily cooking and waste disposal (rather than from processing cereals - the quantities of possible processing waste in the samples are very small). In a few cases, where samples contain relatively large quantities of grain (e.g. samples 7057 & 7120), these may represent the remains of stored, processed cereals. The abundant nutlets of *Chenopodium album* (fat hen) in sample 7120 could also possibly be the remains of stored food (cf. Henriksen & Robinson 1996). Otherwise it seems very likely that most of the weed seeds originate from arable weeds in the cereals or from ruderal plants growing in and around the settlement. The bone remains (both burnt and unburnt), the pottery fragments and the many carbonised clumps and flakes of amorphous organic material probably come from kitchen waste and from the hearths.

Referencer

Henriksen, P.S. & Robinson, D.E. (1996) Early Iron Age agriculture: archaeobotanical evidence from an underground granary at Overbygård in northern Jutland, Denmark. *Vegetation History and Archaeobotany* (1996) 5 1-11.

Robinson, D.E. (1994) Dyrkede planter fra Danmarks forhistorie. *Arkæologiske udgravninger i Danmark* 1993. Det Arkæologiske Nævn, København. s. 20-39.

Robinson, D.E. & Mikkelsen, P.H. (1994) Arkæobotaniske undersøgelser af forhistoriske bopladsen. *Arkæologiske udgravninger i Danmark* 1993. Det Arkæologiske Nævn, København. s. 1-19.

GUDME 3 - j.nr. 6320/85 - NNU j.nr. A6843

Prøve nr.	Anlæg nr.	Sted/Lag	Dyrkede planter:			Panicum var. nudum Nogen byg	Hordeum vulgare var. vulgare Avnklædt byg	Hordeum vulgare var. vulgare uspec. Byg (aksled)	Triticum milleaeum/cereale Aestivum Hirse Rug	Triticum dicoccum Emmer Hvede (aksdel)	Triticum sp. Ubest. Korn
			Datering	Prøve vægt/ Undersøgt vægt	Havre						
			(floteret)								
584	1776	Hus XIII - stolpespor	6 árh.	10,72g/10,72g							1f*
597	1754	Hus XVII	4 árh.	2,83g/2,83g							1f*
599	1699	Bir. grube		12,60g/6,30g							2* + 2f*
600	1623	Hus XII - gulvlag	3 árh.	9,72g/9,72g							1,5* + 5f*
601	1632	Hus XVII	mangler								
602	53	Hus II	6 árh.	25,30g/12,65g							
603	1900	Hus XII	3 árh.	21,53g/21,53g							
604	1899	Hus ?		23,12g/11,56g							
605	1912	Hus XII	3 árh.	27,5g/13,75							
606	1712	Bjond	6 árh. ?	65,32g/16,48g							
608	1771	Hus XIII - stolpespor	6 árh.	4,92g/4,92g							
7041	2499	Grube - pr. af træk. str.		13,0g/12,9g							
7043	2612	Hegn - stolpespor	5 árh.	8,39g/8,39g							
7044	3048	Hus XXV	5/6 árh.	15,76g/3,94g							
7045	3102	Kogegrube m. glas	5 árh.	35,35g/8,84g							
7048	3223a	Kogegrube	5 árh.	46,76g/11,68g							
7049	3236	Hus XXIV	6 árh.	7,30g/7,30g							
7050	3247	Kogegrube		28,72g/7,18g							
7051	3308	Kogegrube		25,80g/6,45g							
7054	3763	Hus XXXV - stolpespor	3 árh.	29,28g/14,64g							
7055	3786	Hus XXXV - stolpespor m. glas	3 árh.	16,55g/8,28g							
7056	3819	Kogegrube		21,72g/5,43g							
7057	130	Hus II	6 árh.	37,52g/9,38g							
7058	266	Hus I	5 árh.	6,5g/6,5g							
7060	283			16,5g/16,5g							
7061	287	Hus I	5 árh.	17,8g/17,8g							
7063	373	Hus III	5 árh.	47,04g/23,52g							
7064	422	Hus III	5 árh.	0,9g/0,9g							
7065	558			13,0g/13,0g							
7066	373	Hus III	5 árh.	41,7g/41,7g							
7067	585			29,29g/29,29							
7068	841	Hus V	5 árh.	4,1g/4,1g							
7069	1193			2,1g/2,1g							
7071	1208	Hus V	5 árh.	1,22g/1,22g							
7072	1230	Hus X	5 árh.	10,4g/10,4g							
7073	1381	Hus V	5 árh.	1,4g/1,4g							
7075	1404	Hus V	5 árh.	4,82g/4,62g							
7076	1431	Hus V	5 árh.	47,2g/47,2g							
7082	1951	Grube	3/4 árh. f.Kr.	14,0g/14,0g							
7083	1951	Grube	3/4 árh. f.Kr.	1,9g/1,9g							

Ark1

		Indsamlede planter:		Markukruds/Rudigeratplanter:									
Prøve nr.	Anlæg nr.	Corylus avellana	Cf. Humulus lupulus	Malus sp	Arrhenatherum elatior var. bulbosu	Brassica campestris	Capsella b.-p./Agerkål	Euphorbia helioscopia	Plantago lanceolata	Polygonum convolvulus	Polygonum laphatif./persic.	Polygonum persicaria	Rumex acetosa/
	Hassel	Humble											
	(skal)												
584	1776												
597	1754												
599	1699	1f*											
600	1623												
601	1632												
602	53		1*										
603	1900												
604	1899												
605	1912												
606	1712	1f*											
608	1771												
7041	2499												
7043	2612												
7044	3048												
7045	3102												
7048	3223a												
7049	3236												
7050	3247												
7051	3308												
7054	3763												
7055	3786												
7056	3819												
7057	130												
7058	266												
7060	283												
7061	287												
7063	373												
7064	422												
7065	558												
7066	373	2f*											
7067	585												
7068	841												
7069	1193												
7071	1208												
7072	1230	3f*											
7073	1381	1f*											
7075	1404												
7076	1431	4f*											
7082	1951	13f*											
7083	1951	8f*											

Prøve nr.	Anlæg nr.	Tør. kystn. overdr.:		Økologisk variabel:		Cf. Asteraceae	Atriplex sp.	Brassicaceae	Carex sp.	Caryophyl.	Chenopodiaceae	Erodium	Galium sp.	Galeopsis	Galeopsis sp. / Lamium sp.	Gentianaceae	Græsfam.
		Spergula arvensis	Cf. Urtica dioeca	Veronica hederifolia	Thalictrum minus												
584	1776																
597	1754																
599	1699																
600	1623																
601	1632																
602	53																
603	1900																
604	1899																
605	1912																
606	1712																
608	1771																
7041	2499																
7043	2612																
7044	3048																
7045	3102																
7048	3223a																
7049	3236																
7050	3247																
7051	3308																
7054	3763																
7055	3786																
7056	3819																
7057	130																
7058	266																
7060	283																
7061	287																
7063	373																
7064	422																
7065	558																
7066	373																
7067	585																
7068	841																
7069	1193																
7071	1208																
7072	1230																
7073	1381																
7075	1404																
7076	1431																
7082	1951																
7083	1951																

Prove nr.	Anlæg nr.	Pileurt	Polygonum sp	Ranunculus s	Scirpus sp.	Scleranthus sp.	Knavel	Senecio sp	Stellaria sp	Trifolium sp	Cf. Vicia sp.	Vicia sp./	Andet:	Bændt	Keramik	Knogler	Stråfragm	Ubest.	fra
		Ranunkel	Skræppe	Kogearks	Knævel			Brandbæger	Fuglegras	Klæver	Vikke	Lathyrus sp.		org. mat.					
							(fra-indmad)												
584	1776																		
597	1754																		
599	1699																		
600	1623																		
601	1632																		
602	53																		
603	1900																		
604	1899																		
605	1912																		
606	1712																		
608	1771																		
7041	2499																		
7043	2612																		
7044	3048																		
7045	3102																		
7048	3223a																		
7049	3236																		
7050	3247																		
7051	3308																		
7054	3763																		
7055	3786																		
7056	3819																		
7057	130																		
7058	266																		
7060	283																		
7061	287																		
7063	373																		
7064	422																		
7065	558																		
7066	373																		
7067	585																		
7068	841																		
7069	1193																		
7071	1208																		
7072	1230																		
7073	1381																		
7075	1404																		
7076	1431																		
7082	1951																		
7083	1951																		

GUDME 3 - nr. 6320/85 NNU j.nr. A6843 (fort.)			Dyrkede planter:		
Prøve nr.	Anlæg nr.	Sted/Lag	Datering	Prøve vægt/ undersøgt vægt (flotteret)	
7084	1951	Grube	3/4 årh f. kr	0,7g/0,7g	Hordeum vulgare
7085	1951	Grube	3/4 årh f. kr	0,84g/0,84g	Hordeum vulgare
7086	1951	Grube	3/4 årh f. kr	2,6g/2,6g	var. nudum
7095	1991	Kogegrube	3 årh.	20,70g/10,35g	Nøgen byg
7095	1991	Kogegrube	3 årh.	mangler	Avnklædt byg
7099	2006	Kogegrube	3 årh.	28,19g/28,1g	
7102	2095	Hus XIX - fra prop i	6 årh.	39g/7,3g	
7103	2165	Fra SD. Kvadrat af kogegrub	5 årh.	49,68g/6,21g	
7104	2165	Kogegrube	5 årh.	8,16g/8,16g	
7105	2165	Kogegrube	5 årh.	4,61g/4,61g	
7108	2193	Hus VI - stolpespor	5/6 årh.	14,64g/14,64g	
7110	2213 b	Grube		4,99g/4,99g	
7113	2244	Kogegrube		160,96g/20,12g	
7115	2297	Hus XIX - stolpespor	6 årh.	21,99g/21,9g	
7117	2297	Hus XIX	6 årh.	71,36g/8,92g	
7119	2316	Hus XX - prop i tb. stolpe		76,72g/9,59g	
7120	2316	Hus XX		34,59g/16,9g	
7121	2316	Hus XX		51,68g/6,46g	
7122	2424	Hus XXI - stolpespor	5/6 årh.	35,88g/8,97g	
7123	2424	Hus XXI	5/6 årh.	30,40g/3,80g	
7124	2429	Hus X - stolpespor	5 årh.	17,4g/17,4g	
7125	2429	Hus X	5 årh.	22,30g/11,15g	
3820		prof. 2 lag 4A		75,6g/9,45g	
3820		prof. 2 lag 5		47,9/5,98g	
3820		prof. 2 lag 5 vts		75,9g/9,49g	
3820		prof. 2 lag 7		3,29g/3,29g	
3820		prof. 2 lag TA		2,29g/2,29g	
3820		prof. 2 lag 8		7,36g/7,36g	
2518		Hus XXVIII - offerkar i grube	5 årh.		
853		Hus IV - stolpebul	5/6 årh.	13g/13g	
3502		Hus XXVII - ilsted	4 årh.	450*	15*
				2	
				2	

Prove nr.	Anlæg nr.	Polygonum sp.	Ranunculus s.	Rumex sp.	Scleranthus sp.	Scirpus sp.	Knavel	Senecio sp.	Stellaria sp.	Trifolium sp.	Cf. Vicia sp.	Vicia sp./ Lathyrus sp.	Vikke	Andet:	Braendt	Keramik	Knogler	Knoppe	Stråfragm	Ubest. frø
		Pileurt	Ranunkel	Skræppe	Kogdeaks			Brandbæger	Fuglegræs	Kløver										
7084	1951																			
7085	1951																			
7086	1951																			
7095	1991																			
7099	2006																			
7102	2095																			
7103	2165																			
7104	2165																			
7105	2165																			
7108	2193																			
7110	2213 b																			
7113	2244																			
7115	2297																			
7117	2297																			
7119	2316																			
7120	2316																			
7121	2316																			
7122	2424																			
7123	2424																			
7124	2429																			
7125	2429																			
3820																				
3820	1*																			
3820																				
3820																				
3820																				
3820																				
2518																				
853																				
3502																				